

Berättelse om verksamheten i Europeiska unionen under 2000

Sammanfattning

Utskottet behandlar i detta betänkande regeringens skrivelse 2001/02:30 Berättelse om verksamheten inom Europeiska unionen under 2000. Med anledning av det svenska ordförandeskapet i EU första halvåret 2001 överlämnades skrivelsen till riksdagen först i oktober 2001 och inga motioner väcktes då med anledning av skrivelsen. Utskottet har därför valt att bereda skrivelsen utan sedvanligt förfarande med yttranden från andra utskott. EU-nämnden har dock beretts tillfälle att yttra sig över skrivelsen.

Utskottet föreslår att skrivelsen läggs till handlingarna.

Innehållsförteckning

Sammanfattning.....	1
Innehållsförteckning	2
Utskottets förslag till riksdagsbeslut.....	3
Redogörelse för ärendet.....	4
Ärendet och dess beredning.....	4
Skrivelsens huvudsakliga innehåll.....	5
Utskottets överväganden	8
<i>Bilaga</i>	
EU-nämndens yttrande 2001/02:EUN1y	12

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

Med hänvisning till de motiveringar som framförs under Utskottets överväganden föreslår utskottet att riksdagen fattar följande beslut:

1. Regeringens skrivelse 2001/02:30 Berättelse om verksamheten i Europeiska unionen under 2000

Riksdagen lägger regeringens skrivelse 2001/02:30 Berättelse om verksamheten i Europeiska unionen under 2000 till handlingarna.

Stockholm den 27 november 2001

På utrikesutskottets vägnar

Viola Furubjelke

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Viola Furubjelke (s), Göran Lennmarker (m), Sören Lekberg (s), Lars Ohly (v), Holger Gustafsson (kd), Bertil Persson (m), Carina Hägg (s), Liselotte Wågö (m), Agneta Brendt (s), Marianne Jönsson (s), Murad Artin (v), Jan-Erik Ågren (kd), Sten Tolgfors (m), Marianne Samuelsson (mp), Marianne Andersson (c), Karl-Göran Biörsmark (fp) och Birgitta Ahlqvist (s).

Redogörelse för ärendet

Ärendet och dess beredning

Regeringen är enligt 10 kap. 1§ riksdagsordningen ålagd att varje år till riksdagen lämna en skrivelse med berättelse över verksamheten i Europeiska unionen. Denna brukar vanligtvis inkomma till riksdagen i mars månad. Utrikesutskottet anförde i betänkande 1999/2000:UU10 (sid. 44) som sin mening att inget hinder förelåg att verksamhetsberättelsen avseende år 2000 överlämnades först under hösten 2001. Detta med anledning av de arbetsförhållanden som kunde förutses råda i Regeringskansliet under det första halvåret 2001 på grund av det svenska ordförandeskapet i EU.

Den årliga skrivelsen om verksamheten i EU fyller en rad funktioner i riksdagen. Bland annat utgör den underlag för utskottets kontrollverksamhet och för EU-nämndens uppföljning av det gångna årets samråd med regeringen. Den utgör, som referensverk, också ett betydelsefullt underlag för annat EU-arbete i riksdagen.

Den nu aktuella skrivelsen (skr. 2001/02:30) har inte föranlett några följdmotioner. Utrikesutskottet har mot bakgrund härav inte funnit sig föranlåtet att inhämta yttranden från övriga utskott. Beaktande att den period skrivelsen avser ligger tämligen långt tillbaka i tiden och att en ny skrivelse om verksamheten inom EU är att förvänta inom ett par månader ser utskottet heller inget behov av att i detalj kommentera skrivelsens innehåll. De synpunkter av mera övergripande och principiell natur som utskottet har kommer att framföras i ett senare betänkande i vilket EU-frågorna kommer att beredas mera ingående. I det betänkandet, vilket kommer att avlämnas våren 2002, kommer – förutom den då aktuella EU-skrivelsen jämte följdmotioner – även motioner från den allmänna motionstiden 2001/02 och yttranden från andra utskott att behandlas.

Som nämnts utgör EU-skrivelsen ett betydelsefullt underlag för EU-nämndens uppföljning av samrådet med regeringen. Oberoende av vad som ovan anförts gäller detta även beträffande år 2000. Utskottet har därför berett EU-nämnden tillfälle att yttra sig över den nu aktuella skrivelsen.

Mot bakgrund av det anförda väljer utskottet att huvudsakligen uppehålla sig vid de synpunkter EU-nämnden framför i sitt yttrande. Yttrandet återges i sin helhet sist i betänkandet.

Skrivelsens huvudsakliga innehåll

Skrivelsen behandlar den övergripande utvecklingen i Europeiska unionen, det ekonomiska och sociala samarbetet, unionens förbindelser med omvärlden, samarbetet i rättsliga och inrikes frågor samt unionens institutioner. Verksamhetsberättelsen är omfattande och täcker även andra delar av unions-samarbetet.

Regeringen framhåller i skrivelsen att EU-arbetet under år 2000 präglades av att förbereda unionen inför den kommande *utvidgningen*. En regeringskonferens med denna uppgift inleddes i februari och avslutades vid Europeiska rådets möte i Nice i december. Då fattades beslut om det s.k. *Nicefördraget*, vilket innebär en genomgripande institutionell översyn av fördelningen av platser i Europaparlamentet, rådets nya röstviktning och kommissionens sammansättning. Fördraget innebär tillika att beslut i större utsträckning än tidigare skall kunna fattas med kvalificerad majoritet. Nicefördraget träder i kraft efter ratificering av medlemsstaterna. Genom Nicefördraget gjordes således de nödvändiga institutionella förändringarna för utvidgningen och stora ansträngningar gjordes även under året i anslutningsförhandlingarna med kandidatländerna. Kommissionen presenterade i november 2000 sina översynsrapporter om vilka framsteg som uppnåts i kandidatländerna samt en strategi för de kommande förhandlingarna med en plan för arbetet under de tre nästkommande ordförandeskapen. Vid mötet i Nice gavs stöd för arbetsplanen, som bl.a. angav vilka kapitel som skulle ges prioritet under det svenska ordförandeskapet. Då fastställdes även att differentieringsprincipen skall vara gällande, dvs. varje kandidatland skall bedömas utifrån sina egna meriter, och att unionen skall vara redo att ta emot nya medlemmar från slutet av 2002.

Vid mötet i Nice presenterades också en *stadga om grundläggande rättigheter*, vars syfte är att synliggöra vilka rättigheter unionens medborgare har. Frågan om stadgans framtida status – om den skall göras rättsligt bindande och vilken plats den i så fall får inom gällande EG-fördrag – är föremål för diskussion i förberedelsearbetet inför nästa regeringskonferens år 2004.

På toppmötet i december antog stats- och regeringscheferna även en *social agenda* med handlingsplan för unionens socialpolitik, vilken omfattar bl.a. sysselsättning, jämställdhet, arbetsrätt, arbetsmiljö, fri rörlighet för arbetstagare och vissa sociala trygghetsfrågor.

Vid Europeiska rådets möte i Lissabon i mars beslutades att ett *nytt strategiskt mål för unionen* skall vara att inom loppet av 10 år bli världens mest konkurrenskraftiga och dynamiska kunskapsbaserade ekonomi. Detta skall bidra till hållbar ekonomisk tillväxt med fler arbetstillfällen och social sammanhållning. För att uppnå målet betonades betydelsen av bl.a. informationsteknik, utbildning och forskning. Ytterligare en viktig aspekt i sammanhanget är att fortsätta arbetet med att modernisera den inre marknaden. För att skapa bättre överensstämmelse i rådsarbetet sammanfördes i enlighet med principöverenskommelsen i Helsingfors inre marknads-, konsument- och turistfrågorna

till behandling i ett och samma råd. Under år 2000 ägde det första mötet rum med den nya rådsformationen.

Under året fortsatte arbetet med att harmonisera *unionens asyl- och flyktingpolitik*, vilket bl.a. gav till resultat att en europeisk flyktingfond inrättades som i första hand skall stödja projekt i medlemsstaterna för mottagande av asylsökande. I slutet av 2000 fattade rådet beslut om att *Schengenregelverket* skulle träda i kraft för de nordiska länderna i mars 2001, vilket bl.a. innebär hävande av gränskontroller mellan de nordiska länderna och övriga Schengenstater. Utvärderings- och förberedelsearbetet för detta pågick under hela året.

I syfte att förebygga och bekämpa *organiserad brottslighet* antogs i mars Europeiska unionens strategi inför det nya årtusendet, den s.k. *millenniestrategin*. Denna innehöll politiska riktlinjer samt 39 detaljerade rekommendationer, som utgör en precisering och vidareutveckling av medlemsstaternas tidigare åtaganden.

Den tredje etappen av den *ekonomiska och monetära unionen* (EMU) hade redan inletts i januari 1999 då den gemensamma valutan, euron, infördes i elva medlemsstater; Belgien, Finland, Frankrike, Irland, Italien, Luxemburg, Nederländerna, Portugal, Spanien, Tyskland och Österrike. I Danmark hölls i september 2000 en folkomröstning, vari en majoritet av väljarna (53,1 % mot 46,9 %) röstade nej till att införa euron. Sveriges andra konvergensprogram antogs av regeringen och överlämnades därefter till kommissionen och rådet under senare delen av året.

En omfattande översyn av hur *miljöskyddskrav och hållbar utveckling* kan integreras i övriga politikområden initierades under året och beslut fattades om att en strategi för hållbar utveckling skulle antas av Europeiska rådet i Göteborg 2001. Året präglades även av att förbereda för EU:s ratificering av Kyotoprotokollet och för det sjätte partsmötet, COP6, inom ramen för klimatkonventionen.

I januari 2000 presenterade kommissionen en vitbok om *livsmedelssäkerhet*, vars syfte var att ta ett helhetsgrepp på frågor som rör säkra livsmedel. Förslagen behandlade hela livsmedelskedjan från djurfoder till färdig produkt. I detta sammanhang föreslogs även inrättandet av en europeisk livsmedelsmyndighet. På hösten 2000 konstaterades fall av den s.k. galna ko-sjukan, BSE, i ett flertal medlemsländer. Som en följd av detta beslutade kommissionen om en rad nya gemenskapsåtgärder, bl.a. ett utökat testprogram.

Inom EU finns ett väl etablerat samarbete för bekämpning av utsläpp till sjöss. Under 1999 förliste oljefartyget Erika utanför Frankrike, vilket bidrog till att *sjösäkerhetsfrågor* än mer uppmärksammades under år 2000. Således kom flera initiativ på sjötransportområdet under året. I december 2000 beslutades om ett nytt ramverk som täcker in både oavsiktliga och avsiktliga föroreningar av havet, inklusive utsläpp från offshoreanläggningar.

Bland annat mot bakgrund av krisen på Balkan fortsatte under året utvecklingen av den *gemensamma utrikes- och säkerhetspolitiken* (GUSP) samt *EU:s säkerhets- och försvarspolitik* (ESDP). För att följa beslutet från Helsingfors

1999 inrättades tre nya provisoriska organ för krishantering: Kommittén för utrikes- och säkerhetspolitik (KUSP), Militärkommittén (EUMC) och Militära staben (EUMS). Utöver detta upprättades en särskild kommitté för de civila aspekterna av krishantering. EU:s externa relationer krävde engagemang i olika delar av världen. Vid ett toppmöte i Zagreb, i november 2000, bekräftades ett närmande mellan länderna på västra Balkan och EU genom den s.k. stabiliserings- och associationspakten. EU:s strävan att stödja fredsprocessen i Mellanöstern, såväl politiskt som ekonomiskt, fortsatte under året och i december antogs en deklaration om fredsprocessen, som tog upp palestiniernas rätt till en suverän, demokratisk, livskraftig och fredlig palestinsk stat. Insatser gjordes även för att stödja försoningsprocessen på Koreahalvön och utvecklingen i länderna inom Oberoende staters samvälde, OSS. Vad gäller den nordliga dimensionen antog Europeiska rådet en handlingsplan vid mötet i Feira i juni 2000.

Det s.k. *Cotonouavtalet* mellan EU och 77 AVS-länder (Afrika, Västindien och Stilla havet) undertecknades i juni 2000. När det trätt i kraft kommer det att ersätta Loméavtalet. För att bemöta den kritik som riktats mot gemenskapens bistånd, förbereddes en effektivisering av EG:s *utvecklingssamarbete* med bättre samordning mellan medlemsstaterna och internationella organisationer. Samtidigt gjordes fattigdomsbekämpning till en överordnad målsättning i den nya utvecklingspolitiken.

Regeringen understryker i skrivelsen att den dominerande uppgiften för Sveriges del under år 2000 var att förbereda det *svenska EU-ordförandeskapet våren 2001*. Sverige presenterade i december 2000 sitt ordförandeskapsprogram där utvidgningen, sysselsättningen och miljön angavs bli prioriterade områden.

Utskottets överväganden

Utskottet vill inledningsvis framhålla att det sätter stort värde på den information som regeringen ger i den årliga skrivelsen. Det är därför av stor vikt att berättelsen om verksamheten i Europeiska unionen i vedertagen ordning inkommer till riksdagen i början av varje år. Det senarelagda överlämnandet av den skrivelse som nu föreligger och som har sin bakgrund i vad utskottet anförde i bet. 1999/2000:UU10 skall därför ses som ett undantagsfall betingat av de speciella omständigheter som ordförandeskapet i EU föranledde. Så som framgått ovan i avsnittet Ärendet och dess beredning avser utskottet ej i detalj kommentera skrivelsens innehåll, utan väljer att invänta verksamhetsberättelsen för 2001, som inkommer i mars 2002. Utskottet noterar i det följande några av de aspekter som EU-nämnden uppmärksammar i sitt yttrande 2001/02:EUN1y.

Vid tidigare års behandling av regeringens skrivelse om verksamheten inom Europeiska unionen har ett antal synpunkter och önskemål framförts från riksdagens sida angående innehållet i skrivelsen. Utskottet kan konstatera att i stort sett samtliga önskemål har hörtsammats av regeringen. Även EU-nämnden uppmärksammar detta i sitt yttrande:

EU-nämnden bereddes tillfälle att yttra sig över skrivelsen för första gången våren 1999. EU-nämnden framförde då ett antal synpunkter på redogörelsen i skrivelsen, vilka i stort sett beaktades i påföljande års skrivelse (1999/2000:60). I sitt yttrande över den skrivelsen (yttr. 1999/2000:EUN1y) anförde EU-nämnden bl.a. att viktiga förslag till bindande rättsakter borde finnas redovisade i bilaga till skrivelsen. Utrikesutskottet delade denna bedömning (bet. 1999/2000:UU10 s. 44). Nämnden kan konstatera att även detta önskemål nu i stort sett har uppfyllts.

Vidare framhåller EU-nämnden en annan aspekt vad gäller skrivelsens innehåll:

Riksdagen gör varje år ett antal tillkännagivanden med krav på hur regeringen skall agera i frågor i EU. I EU-nämndens samråd med regeringen kan nämnden ha anledning att hänvisa till de ståndpunkter som riksdagen har framfört i dessa tillkännagivanden. EU-nämnden anser att det vore värdefullt om skrivelsen kunde vara mer utförlig i de frågor som riksdagen genom tillkännagivanden explicit har uttryckt en ståndpunkt kring (det gäller t.ex. riksdagens tillkännagivande i bet. 1998/99:KU15 angående direktiv 95/46/EG om skydd för enskilda med avseende på behandling av personuppgifter och om det fria flödet av sådana uppgifter och bet. 2000/01:SkU6 angående skadlig skattekonkurrens). Redogörelsen bör inbegripa både hur frågan har utvecklats på EU-nivå och hur regeringen har agerat i syfte att uppnå det som riksdagen ansett vara önskvärt.

Även utskottet skulle värdesätta om riksdagens tillkännagivanden reflekteras i den årliga skrivelsen om verksamheten i EU. Regeringen redogör årligen, i en separat skrivelse, för behandlingen av riksdagens skrivelser och därigenom tillkännagivanden. Den redogörelsen fyller främst en kontroll- och uppföljningsfunktion som ej närmare beskriver agerandet i respektive ärende. Till

följd av detta skulle det vara angeläget för riksdagen att i skrivelsen få en återrapportering om utvecklingen i de EU-relaterade frågor som naturligen anknyter till skrivelsen och där riksdagen genom tillkännagivande uttryckt sin ståndpunkt.

EU-nämnden redovisar sina synpunkter på det samrådsförfarande som genomfördes med regeringen under år 2000. I detta sammanhang berörs frågan om samrådsskyldighet när beslut fattas med skriftligt förfarande. EU-nämnden uppmärksammar bl.a. ett rådsbeslut som innebar att vissa kategorier av handlingar skulle undantas från 1993 års beslut om handlingars offentlighet. Nämnden konstaterar att någon information till och samråd med EU-nämnden ej skett i samband med att beslutet fattades. EU-nämnden anför följande:

Det aktuella rådsbeslutet antogs i augusti 2000 genom skriftligt förfarande. Denna procedur regleras i rådets arbetsordning (artikel 12) och kan tillämpas om rådet eller Coreper enhälligt beslutar det. EU-nämnden vill i detta sammanhang erinra om innehållet i en av Regeringskansliet (Utrikesdepartementet) utgiven cirkulärsamling med riktlinjer för handläggningen av EU-frågor. I Cirkulär 4 ges riktlinjer för bl.a. skriftliga beslutsförfaranden i EU-frågor. Där sägs att flertalet skriftliga beslutsförfaranden inte har sådan karaktär att information och samråd behöver ske med EU-nämnden. Om frågan bedöms som betydelsefull skall dock information och samråd med nämnden ske skyndsamt, vilket kan ske genom skriftligt förfarande eller genom telefonkonferens.

Frågor som gäller allmänhetens tillgång till handlingar måste anses vara betydelsefulla. Information och samråd i sådana frågor bör normalt ske. I ett ärende som det nyssnämnda har dock regeringen haft anledning att utgå från ett brett parlamentariskt stöd för sin ståndpunkt.

Utrikesutskottet noterar dessa synpunkter och instämmer i nämndens uppfattning vad gäller vikten av att iakttaga informations- och samrådsplikten gentemot riksdagen. Utskottet vill i detta sammanhang erinra om att riksdagen den 13 juni 2001 antog förslag till lag om ändring av riksdagsordningen (bet. 2000/01:KU23, rskr. 2000/01:273–276), vilket innebär ett tillägg till riksdagsordningens 10 kap. 1 § att regeringen för riksdagen skall redovisa sitt agerande i Europeiska unionen.

I regeringens skrivelse (kap. 43.1) framhålls att det svenska språkets ställning i EU, som ett av de elva officiella språken, är av stor principiell betydelse för Sverige. Regeringen anför följande:

En viktig utgångspunkt är att enskilda har god möjlighet till kommunikation med EU:s institutioner på det egna språket, och folkvalda representanter i Europaparlamentet och ministerrådet måste ha möjlighet att använda svenska. Demokratiskt valda representanter får inte utestängas på grund av sina språkkunskaper.

Eftersom språkfrågan är en del i regeringens strävanden efter större öppenhet och demokratisk förankring av EU-arbetet är svenska språkets ställning inom EU mycket betydelsefull. Regeringens ambition är att förbättra situationen för svenskan ytterligare.

EU-nämnden har i tidigare yttranden erinrat om betydelsen av det svenska språket i EU och upprepar i yttrande 2001/02:EUN1y att underlagsdokument

inför beslut i ministerrådet i så stor utsträckning som möjligt måste föreligga på svenska, och nämnden utgår ifrån att regeringen verkar för detta.

Utskottet har vid flera tillfällen berört frågan om svenskans ställning i EU-arbetet. I bet. 1998/99:UU10 framfördes följande:

Utrikesutskottet kan inledningsvis konstatera att riktlinjer för att främja svenska språkets ställning i EU-arbetet fastställdes redan 1996. Den policy som gäller är formulerad i ett antal riktlinjer. Dessa är stadfästa i cirkulär 6 från Utrikesdepartementet (EU-sekretariatet) och utgör en stående instruktion till svenska offentligt anställda som deltar i möten inom ramen för unionssamarbetet. Instruktionen är mycket ingående och heltäckande. Den syftar till att de politiska åtgärder för att främja svenska språkets ställning inom EU-arbetet som vidtas skall stödjas av ett konsekvent agerande av alla som företräder Sverige på övriga nivåer i unionens olika forum. Utskottet har inhämtat att regeringen lägger vikt vid att den etablerade språkpolicyn följs och att svenska representanter hävdar kravet på tolkning.

Icke desto mindre har det observerats att det svenska språkets ställning inte är vad den borde vara inom EU-samarbetet. Det har dels att göra med brist på kvalificerade tolkar och översättare, dels bristande kvalitet vad gäller översättningen av dokument och tolkning vid möten.

Svenska språknämnden har på uppdrag av regeringen utarbetat ett handlingsprogram för att främja det svenska språket med mål för svensk språkvård samt förslag till framtida strategier och konkreta åtgärder för bevarandet av ett nationellt språk. En rapport överlämnades till regeringen i mars 1998.

Svenska språknämndens förslag till handlingsprogram omfattar ett stort antal åtgärder på kort och lång sikt inom ett flertal områden, däribland EU. Bl.a. föreslås att Sverige inom EU-arbetet bör verka för att EU-texterna görs mer lättillgängliga och vidta åtgärder för att stödja de svenska översättarna. Svenska språknämnden menar att det är rimligt att stadfästa det svenska språkets ställning som huvudspråk i Sverige och att målet skall vara att svenska skall fortsätta att vara det samhällsbärande språket utan inskränkningar i Sverige samt ett officiellt språk i EU.

Mot denna bakgrund delar utskottet nämndens uppfattning samt konstaterar att regeringen hösten 2000 tillsatte en parlamentarisk kommitté med uppdrag att se över svenskans ställning i EU. Resultatet av kommitténs uppdrag, som bl.a. innebär att utarbeta ett handlingsprogram som främjar svenska språkets ställning, skall redovisas i slutet av år 2001.

Vidare redogör regeringen i skrivelsen för två domar från EG-domstolen som har betydelse för den svenska jämställdhetslagstiftningen. EU-nämnden påtalar följande:

I synnerhet beträffande den ena domen, som gällde tillämpningen av den svenska förordningen (1995:936) om vissa anställningar som professor och forskarassistent i jämställdhetssyfte, hade det varit värdefullt om regeringen även hade redovisat vilka åtgärder den vidtagit eller avser att vidta med anledning av domstolens dom.

Mot bakgrund av att även Riksdagskommittén (förs. 2000/01:RS1, bet. 2000/01:KU23, rskr. 2000/01:273–276) uttryckt önskemål om en dylik redovisning vill också utskottet betona vikten av att regeringen till riksdagen redogör för de åtgärder som EG-domstolens domar föranleder.

I regeringens skrivelse framhålls avslutningsvis att den dominerande uppgiften för Sveriges del under år 2000 var att förbereda det svenska EU-ordförandeskapet våren 2001. Utskottet har erfarit att regeringen avser att redogöra för det svenska ordförandeskapet i en separat skrivelse som kommer att överlämnas till riksdagen i början av år 2002. Utskottet får därmed anledning att återkomma till de frågor som rör Sveriges ordförandeskap i EU.

Med det anförda föreslår utrikesutskottet att riksdagen lägger regeringens skrivelse 2001/01:30 Berättelse om verksamheten i Europeiska unionen under 2000 till handlingarna.

BILAGA

EU-nämndens yttrande 2001/02:EUN1y

Verksamheten i Europeiska unionen under 2000
(skr. 2001/02:30)

Till utrikesutskottet

Utrikesutskottet har den 13 november 2001 beslutat att ge EU-nämnden tillfälle att yttra sig över regeringens skrivelse 2001/02:30 Berättelse om verksamheten i Europeiska unionen under 2000. Enligt 10 kap. 4 § riksdagsordningen är EU-nämnden riksdagens organ för samråd med regeringen i frågor som gäller Europeiska unionen. Regeringen skall, enligt 10 kap. 5 § riksdagsordningen, informera och samråda med nämnden om frågor som skall bli behandlade i Europeiska unionens råd och i andra frågor som EU-nämnden bestämmer.

EU-nämnden behandlar i sitt yttrande både vissa övergripande frågor som gäller skrivelsens innehåll och regeringens samråd med riksdagen i vissa av de frågor som redovisas i skrivelsen. Nämnden tar vidare upp vissa frågor på olika sakområden som nämnden funnit särskild anledning att uppmärksamma.

Regeringens skrivelse

I skrivelsen redogör regeringen för verksamheten i Europeiska unionen under 2000. Skrivelsen behandlar Europeiska unionens övergripande utveckling, det ekonomiska och sociala samarbetet, unionens förbindelser med omvärlden, samarbetet i rättsliga och inrikes frågor samt unionens institutioner m.m. Vidare redovisas förberedelserna för Sveriges ordförandeskap i EU:s ministerråd första halvåret 2001.

EU-nämnden

Allmänna synpunkter på innehållet i skrivelsen

Enligt 10 kap. 1 § riksdagsordningen skall regeringen fortlöpande informera riksdagen om vad som sker inom ramen för samarbetet i Europeiska unionen samt varje år till riksdagen lämna en skrivelse med berättelse över verksamheten i Europeiska unionen. Sedan den 1 september 2001 anges dessutom explicit i riksdagsordningen att regeringen skall redovisa sitt agerande i EU för riksdagen (10 kap. 1 §, SFS 2001:581). Den första skrivelsen lämnades i mars 1996, och detta är således den sjätte skrivelsen som överlämnats till riksdagen.

EU-nämnden bereddes tillfälle att yttra sig över skrivelsen för första gången våren 1999. EU-nämnden framförde då ett antal synpunkter på redogörelsen i skrivelsen, vilka i stort sett beaktades i påföljande års skrivelse (1999/2000:60). I sitt yttrande över den skrivelsen (yttr. 1999/2000:EUN1y) anförde EU-nämnden bl.a. att viktiga förslag till bindande rättsakter borde finnas redovisade i bilaga till skrivelsen. Utrikesutskottet delade denna bedömning (bet. 1999/2000:UU10 s. 44). Nämnden kan konstatera att även detta önskemål nu i stort sett har uppfyllts.

Efter önskemål från bl.a. EU-nämnden redovisar regeringen numera i skrivelsen hur Sverige har röstat i rådet när rättsakter antagits. I skrivelsen anges att ”enligt rådets redovisning av antagna rättsakter under 2000 röstade Sverige nej två gånger” (s. 326). Det gällde dels beslutet om prispaketet för socker, dels beslutet om ändring av marknadsordningarna för frukt och grönsaker. Som framgår av skrivelsen röstade Sverige emellertid nej vid ytterligare ett tillfälle, nämligen då rådet beslutade om att vissa handlingar om unionens gemensamma utrikes- och säkerhetspolitik skulle undantas från tillämpningen av 1993 års beslut om handlingars offentlighet (s. 316). Detta beslut kommenteras ytterligare nedan.

Riksdagen gör varje år ett antal tillkännagivanden med krav på hur regeringen skall agera i frågor i EU. I EU-nämndens samråd med regeringen kan nämnden ha anledning att hänvisa till de ståndpunkter som riksdagen har framfört i dessa tillkännagivanden. EU-nämnden anser att det vore värdefullt om skrivelsen kunde vara mer utförlig i de frågor som riksdagen genom tillkännagivanden explicit har uttryckt en ståndpunkt kring (det gäller t.ex. riksdagens tillkännagivande i bet. 1998/99:KU15 angående direktiv 95/46/EG om skydd för enskilda personer med avseende på behandling av personuppgifter och om det fria flödet av sådana uppgifter och bet. 2000/01:SkU6 angående skadlig skattekonkurrens i EU). Redogörelsen bör inbegripa både hur frågan har utvecklats på EU-nivå och hur regeringen har agerat i syfte att uppnå det som riksdagen ansett vara önskvärt.

Den övergripande utvecklingen i Europeiska unionen (del 1)

I skrivelsen redovisar regeringen bl.a. resultaten av Europeiska rådets möten under året, förhandlingarna om EU:s utvidgning, regeringskonferensen som ledde fram till Nicefördraget och arbetet med stadgan om de grundläggande rättigheterna.

Liksom under tidigare år har EU-nämnden engagerat sig mycket i dessa frågor, bl.a. genom besök och resor samt deltagande i den s.k. COSAC-konferensen (Conférence des Organes Spécialisés dans les Affaires Communautaires), som anordnas varje halvår med deltagare från Europautskottet i EU:s medlemsländer och kandidatländer samt från Europaparlamentet.

En informell beredningsgrupp inom EU-nämnden med företrädare för varje riksdagsparti har regelbundet erhållit fördjupad information från företrädare för Regeringskansliet om bl.a. utvidgningsförhandlingarna och om förhandlingarna om det nya fördraget. Under slutskedet vid Europeiska rådets möte i Nice hade EU-nämnden också vid ett antal telefonsammanträden tillfälle att vid samrådet med regeringen ge sin syn på regeringens ställningstaganden i fråga om förhandlingarna om fördragsändringarna. Detta redovisas också i regeringens skrivelse.

I fråga om arbetet med stadgan om de grundläggande rättigheterna har EU-nämnden haft särskilda möjligheter att på nära håll följa detta arbete genom att tre av nämndens ledamöter har ingått som ledamöter respektive suppleant i det s.k. konvent som utarbetade stadgan. I skrivelsen sägs (s. 48) att konventets procedurer och arbetsformer kan sägas ha varit en blandning av mellanstatliga fördragsförhandlingar och parlamentariska traditioner. Samtidigt sägs att det inte företogs några omröstningar och att slutresultatet bygger på ordförandens och de tre viceordförandenas uppfattning om vad ledamöterna kunnat godta.

I detta sammanhang vill EU-nämnden erinra om vad som sägs i det sammansatta konstitutions- och utrikesutskottets betänkande om EU:s framtidsfrågor (bet. 2000/01:KUU1, s. 62) om erfarenheterna från konventsarbetet. Utskottet påpekar att arbetet på sitt sätt präglades av stor öppenhet men samtidigt av stor snabbhet vilket medförde stora svårigheter för nationella parlamentariker att hinna medverka i arbetet på ett sätt som hade varit önskvärt. Enligt utskottet var också balansen mellan olika företrädare ojämn och oklarhet rådde om mandat och således om vem som företrädde olika "företrädare".

Det ekonomiska och sociala samarbetsområdet (del 2)

Som vanligt finns här en mycket fyllig och omfattande redogörelse för arbetet inom EU:s första pelare. Beträffande EU:s sysselsättningsstrategi (avsnitt 7.2) kan EU-nämnden för sin del konstatera att detta område har kommit att bli en av de frågor som regelbundet återkommer till nämnden. Nämnden får varje vår information om innehållet i den svenska handlingsplanen för sysselsättning innan denna överlämnas till kommissionen och rådet. Därefter återkommer frågan i samband med att det s.k. sysselsättningspaketet (sysselsättnings-

rapporten, rekommendationerna till medlemsstaterna samt sysselsättningsriktlinjerna) behandlas av flera olika ministerråd samt Europeiska rådet under hösten.

I kapitel 14 om jämställdhet finns en utmärkt redogörelse för två domar från EG-domstolen som har betydelse för den svenska jämställdhetslagstiftningen. I synnerhet beträffande den ena domen, som gällde tillämpningen av den svenska förordningen (1995:936) om vissa anställningar som professor och forskarassistent vilka inrättas i jämställdhetssyfte, hade det varit värdefullt om regeringen även hade redovisat vilka åtgärder den vidtagit eller avser att vidta med anledning av domstolens dom. Nämnden vill erinra om att även Riksdagskommittén har framhållit värdet av en sådan redovisning från regeringens sida (förs. 2000/01:RS1 s. 140, bet. 2000/01:KU23, rskr. 2000/01:273–276).

I skrivelsen framhåller regeringen (kapitel 24 Livsmedel) betydelsen av kommissionens vitbok om livsmedelssäkerhet som presenterades i januari 2000. I detta sammanhang kan nämnas att EU-nämnden mottog ett yttrande från miljö- och jordbruksutskottet i mars 2000 angående vitboken om livsmedelssäkerhet (1999/2000:MJU1y). Yttrandet överlämnades till regeringen vid nämndens sammanträde den 14 april 2000.

I skrivelsen (kapitel 26) redovisar regeringen miljöarbetet under år 2000. I redovisningen ingår bl.a. hållbar utveckling och integration av miljö i andra politikområden, kretsloppsanpassning och ramdirektiv för vatten. I EU-nämndens yttrande över föregående års skrivelse framhölls att redovisningen gav en mycket bra bild av det miljöarbete som skett under året, såväl inom EU som internationellt. EU-nämnden anser att det även i år ges en mycket bra och värdefull information över EG:s miljöpolitik och hur det svenska arbetet har kunnat påverka utvecklingen inom olika miljöområden.

Regeringen redovisar i skrivelsen arbetet med utbildningsfrågorna under år 2000 (kapitel 28). I detta sammanhang vill EU-nämnden redogöra för samrådet med regeringen den 3 november inför ministerrådets (utbildning och ungdomsfrågor) möte den 9 november då ministerrådet antog bl.a. två yttranden om medlemsstaternas sysselsättningspolitik för år 2001 respektive den nya socialpolitiska dagordningen. Efter votering konstaterade nämndens ordförande att det förelåg en majoritet mot regeringens ståndpunkt beträffande förslagen till de aktuella yttrandena. Den 7 november hade nämnden ytterligare ett sammanträde inför ministerrådsmötet den 9 november. Vid detta möte redogjorde utbildningsministern för regeringens, med anledning av nämndens synpunkter, reviderade ståndpunkter inför rådsmötet. Bland annat framhöll utbildningsministern vikten av att utbildningspolitiken är en nationell fråga. Regeringen fick då stöd för sina reviderade ståndpunkter.

Rättsligt samarbete samt polis- och tullsamarbete (del 4)

Detta område har kommit att bli ett av de områden inom EU där det mest omfattande lagstiftningsarbetet pågår just nu. Besluten utformas ofta som konventioner eller rambeslut, vilka måste godkännas av riksdagen. Det är

därför mycket värdefullt att regeringen i skrivelsen, på sätt som förekommer t.ex. på s. 293 beträffande penningtvätt samt bedrägeri och förfalskning, redovisar inte bara samrådet i EU-nämnden utan även vilka övriga åtgärder, i form av skrivelser eller propositioner till riksdagen, som regeringen vidtagit med anledning av besluten.

EU:s institutioner m.m. (del 5)

I skrivelsen redogörs för de olika institutionernas funktion och verksamhet, svenska språket och rekryteringen av svenskar samt för förberedelser för Sveriges ordförandeskap i EU.

När det gäller rådets arbetsformer vill EU-nämnden erinra om att nämnden den 15 december 2000 beslutade att överlämna en skrivelse till regeringen angående genomförandet av Europeiska rådets rekommendationer. I skrivelsen hemställde nämnden att regeringen tar sådana initiativ att de av Europeiska rådet antagna rekommendationerna om bl.a. införande av en tidsfrist mellan Corepers möten och ministerrådets möten kan genomföras så snart som möjligt. I sitt svar på skrivelsen erinrade Regeringskansliet om att rådets arbetsordning ändrats till följd av Europeiska rådets rekommendationer.

EU-nämnden kan konstatera att den nya arbetsordningen, som trädde i kraft den 6 juni 2000 (EGT L 149, 23.6.2000, s. 21) innehåller en bestämmelse om att ordförandeskapet skall från den preliminära dagordningen avföra de lagstiftningsärenden som Coreper inte har färdigbehandlat senast i slutet av den vecka som föregår veckan före sammanträdet (artikel 3 punkt 6 andra stycket). Denna bestämmelse gäller när rådet handlar i sin egenskap av lagstiftare, dvs. enligt vad som sägs i arbetsordningen (artikel 7) när det antar regler som är rättsligt bindande i eller för medlemsstaterna genom förordningar, direktiv, rambeslut eller beslut på grundval av relevanta bestämmelser i fördragen. Undantag görs dock för ärenden av brådskande natur och för rättsakter som avser interinstitutionella eller internationella förbindelser eller icke-bindande rättsakter (såsom slutsatser, rekommendationer eller resolutioner).

EU-nämnden, som i samrådet med regeringen behandlar ett stort antal rättsakter på det internationella området liksom icke-bindande rättsakter av olika slag, finner det angeläget att den nyssnämnda bestämmelsen i rådets arbetsordning om en tidsfrist kan komma att omfatta även sådana rättsakter. Möjligheten att undanta ärenden som är brådskande, t.ex. på grund av händelser i omvärlden, är redan tillgodosedd i arbetsordningen och bör givetvis kunna tillämpas också på sådana rättsakter som inte är lagstiftningsärenden.

Beträffande öppenhet och insyn redogör regeringen (s. 315) för förhandlingarna om en ny rättsakt om handlingsoffentlighet i Europaparlamentet, rådet och kommissionen. Regeringen informerade och samrådde med EU-nämnden regelbundet om denna viktiga rättsakt. EU-nämnden hade också tillfälle att den 15 december 2000 besluta att till regeringen för beaktande i det fortsatta förhandlingsarbetet överlämna ett till EU-nämnden ställt yttrande

från konstitutionsutskottet (2000/01:KU3y) angående kommissionens förslag om allmänhetens tillgång till EU-institutioners handlingar.

Vad gäller det rådsbeslut som nämnts inledningsvis i detta yttrande och i skrivelsen (s. 316), och som innebär att vissa kategorier av handlingar skulle undantas från 1993 års beslut om allmänhetens tillgång till rådets handlingar kan EU-nämnden konstatera att någon information till och samråd med EU-nämnden ej skett.

Det aktuella rådsbeslutet antogs i augusti 2000 genom skriftligt förfarande. Denna procedur regleras i rådets arbetsordning (artikel 12) och kan tillämpas om rådet eller Coreper enhälligt beslutar det. EU-nämnden vill i detta sammanhang erinra om innehållet i en av Regeringskansliet (Utrikesdepartementet) utgiven cirkulärsamling med riktlinjer för handläggningen av EU-frågor. I Cirkulär 4 ges riktlinjer för bl.a. skriftliga beslutsförfaranden i EU-frågor. Där sägs att flertalet skriftliga beslutsförfaranden inte har sådan karaktär att information och samråd behöver ske med EU-nämnden. Om frågan bedöms som betydelsefull skall dock information och samråd med nämnden ske skyndsamt, vilket kan ske genom skriftligt förfarande eller genom telefonkonferens.

Frågor som gäller allmänhetens tillgång till handlingar måste anses vara betydelsefulla. Information och samråd i sådana frågor bör normalt ske. I ett ärende som det nyssnämnda har dock regeringen haft anledning att utgå från ett brett parlamentariskt stöd för sin ståndpunkt.

Svenska språket i EU behandlas också i skrivelsen (kapitel 43). Som framhålls i skrivelsen måste folkvalda representanter ha möjligheter att använda svenska. I yttrande över regeringens skrivelse om verksamheten i EU under 1998 (yttr. 1998/99:EUN1y) erinrade EU-nämnden om betydelsen av svenska språket i EU. EU-nämnden finner det alltför angeläget påpeka att underlagsdokument inför beslut i ministerrådet i så stor utsträckning som möjligt måste föreligga på svenska språket och utgår från att regeringen verkar för detta.

Stockholm den 23 november 2001

På EU-nämndens vägnar

Sören Lekberg

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Sören Lekberg (s), Lars Tobisson (m), Göran Lennmarker (m), Willy Söderdahl (v), Mats Odell (kd), Carl G Nilsson (m), Lennart Daléus (c), Paavo Vallius (s), Majléne Westerlund Panke (s), Per-Olof Svensson (s), Susanne Eberstein (s), Carl Erik Hedlund (m), Martin Nilsson (s), Ulf Björklund (kd), Sven-Erik Sjöstrand (v) och Harald Nordlund (fp).